

УДК 338.1

Шубалий О.М.¹, Гордійчук Ю.Р.²

¹ зав. каф. економіки, проф. Луцького національного технічного університету

¹ асп. Луцького національного технічного університету

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ І СОЛІДАРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Визначення перспектив розвитку соціальної та солідарної економіки (ССЕ) в умовах війни є актуальним, оскільки ця модель господарювання демонструє підвищену стійкість до зовнішніх шоків, що підтверджують ряд наукових досліджень [1-3]. Організації ССЕ, такі як кооперативи та соціальні підприємства, ефективно мобілізують локальні ресурси та сприяють збереженню соціального капіталу в громадах, що є критичним для виживання в кризових умовах. Розвиток ССЕ дозволяє оперативно вирішувати гострі соціальні проблеми, зокрема працевлаштування внутрішньо переміщених осіб та ветеранів, сприяючи їхній економічній інтеграції. Ці структури генерують соціальні інновації та створюють нові стійкі бізнес-моделі, орієнтовані не лише на прибуток, але й на соціальну місію. Таким чином, ССЕ є важливим інструментом для зміцнення соціальної резильєнтності та забезпечення інклюзивного післявоєнного відновлення.

Основними пріоритетами розвитку ССЕ в умовах війни є підвищення її адаптивності та розширення соціального впливу. Першочерговим є підтримка створення та розвитку соціальних підприємств, сфокусованих на наданні життєво необхідних послуг та товарів (їжа, житло, медицина) для постраждалого населення. Другим пріоритетом є активне залучення ССЕ до економічної інтеграції внутрішньо переміщених осіб та демобілізованих ветеранів через створення інклюзивних робочих місць та професійну перекваліфікацію. Третім напрямком є стимулювання розвитку сільськогосподарських та споживчих кооперативів для забезпечення продовольчої безпеки на локальному рівні та стабілізації цін. Четверте, необхідно зосередитись на цифровізації операційної діяльності ССЕ, включаючи платформи для спільного використання ресурсів та краудфандингу соціальних проєктів. П'ятим пріоритетом є розширення доступу організацій ССЕ до фінансових ресурсів, включаючи соціальне інвестування, мікрокредитування та гранти для реалізації соціальних інновацій. Шостим є посилення ролі ССЕ у наданні психосоціальної підтримки та розвитку комунікаційних платформ для зміцнення соціальної згуртованості в громадах. Сьоме, слід сприяти формуванню регіональних мереж та кластерів ССЕ для обміну досвідом, спільної логістики та лобювання інтересів. Восьмим елементом є інституційна підтримка через розробку спрощеного регуляторного поля та механізмів державного

замовлення соціальних послуг. Дев'ятим пріоритетом є інтеграція ССЕ у процеси відновлення інфраструктури та економіки на декоупованих територіях.

Для реалізації визначених пріоритетів розвитку соціальної та солідарної економіки (ССЕ) в умовах війни необхідна системна координація зусиль на інституційному та практичному рівнях. Зокрема, слід запровадити державну програму мікрогрантів «Соціальний старт» для фінансування початкової діяльності нових соціальних підприємств, сфокусованих на вирішенні критичних потреб громад. Необхідно розробити та імплементувати механізм соціального замовлення, де органи місцевого самоврядування гарантовано закуповуватимуть соціальні послуги та товари у кваліфікованих організаціях ССЕ. Наступний захід передбачає створення Реєстру соціальних підприємств та спеціального статусу «Соціальний інноватор» для спрощення доступу до пільгових кредитів і податкових преференцій. Також слід забезпечити цільову фінансову підтримку кооперативам для закупівлі мобільного обладнання та створення альтернативних ланцюгів постачання у зонах підвищеного ризику. Наступний захід полягає в організації мережі регіональних бізнес-інкубаторів ССЕ, які надаватимуть менторську, юридичну та бухгалтерську підтримку для релокованих соціальних підприємств. Необхідно запровадити навчальні курси з «кризового соціального менеджменту» та фандрайзingu, орієнтовані на лідерів ССЕ.

Враховуючи викладене, доцільно створити державну платформу для волонтерського та професійного обміну, що об'єднає потреби ССЕ у ресурсах та пропозиції від донорів і фахівців. Відповідно, слід посилити міжвідомчу координацію (Мінекономіки, Мінсоцполітики, місцева влада) для синхронізації політик підтримки ССЕ з потребами ветеранів та ВПО. Важливо стимулювати інституційних інвесторів та фонди до соціального інвестування шляхом надання їм податкових пільг. На часі є також є розробка та впровадження стандартизованої методики оцінки соціального впливу (SROI) для забезпечення прозорості та підзвітності організацій ССЕ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Небрат В. (2024). Історико-економічні детермінанти соціальної солідаризації. *Економіка та суспільство*, (70). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-10>
2. Мельник Л., Дегтярьова І., Шкарупа О., & Чигрин О. (2014). Соціальна і солідарна економіка при переході до сестейнового розвитку: досвід єс. *Mechanism of an Economic Regulation*, 4 (66), 89-99. <http://mer-journal.sumy.ua/index.php/journal/article/view/465>
3. *Солідарна економіка*. Методичний посібник / Мотузенко О., Бондаренко В.; Проєкт USAID «Економічна підтримка України». Київ: Арт Ок, 2023. 69 с.